

Vzgojni načrt na rešetju

Silvo Šinkovec

Sredi marca je Zavod za šolstvo povabil v Postojno nosilce oblikovanja in izvajanja vzgojnih načrtov v osnovnih šolah, da povedo o svoji dvoletni izkušnji. Ker smo v naši reviji kar nekaj pozornosti posvetili tej temi, sem šel z zanimanjem na ta posvet.

Izkušnje so različne. Na začetku je bilo precej težav in zadreg, ker ni bilo smernic. S pomočjo seminarjev in svetovanja so se šole prebijale skozi prvo leto in oblikovale dokument. Istočasno je na ministrstvu delala komisija (v njej so npr. sodelovali: Miha Mohar, Ana Nuša Kern, Hubert Požarnik, Ljubo Raičević, Majda Pšunder, Zdenko Medveš, Mojca Šrinjar, Tatjana Devjak itd), ki je pripravljala *Priporočila o načinih oblikovanja in uresničevanja vzgojnega načrta osnovne šole*. V pogovorni skupini sem povprašal, koliko so te smernice pomagale pri njihovem delu. Velika večina je potrdila, da so smernice sicer prišle z zamudo, toda še pravočasno, tik pred zaključno redakcijo. V zaključni fazi, ko je vzgojni načrt dobival dokončno formo, so bile zelo koristne. Nekdo je izjavil, da so smernice prišle zelo prav in da so jih na šoli brali kot pomembno orientacijsko točko. Nekateri pa se dokumenta niso spomnili.

Kaj se je dogajalo v šolah po letu 2008, ko so bili napisani vzgojni načrti? Večinsko mnenje v delovnih skupinah, kjer sem sodeloval, je bilo pozitivno. Pripovedovali so, da se o vzgoji več pogovarjajo v šolskih zbornicah, več staršev so pridobili za sodelovanje, več je pogovora z učenci, učitelji so bolj poenoteni pri vzgojnem delu. *Pogovor* je bila beseda, ki se je najbolj ponavljala. Vesel sem bil, da je vzgojni načrt prinesel več truda za razumevanje med člani šolske skupnosti.

Nekatere šole se še ukvarjajo predvsem z vprašanjem, ali so ali niso vse postopke prav izpeljali. Kot da je postopek bolj pomemben od odnosa z učencem. Pri drugih je bil premik očiten. "Hitreje gremo k bistvu problema in učencem bolj prisluhnemo." Nekaj šol je poročalo, da v celem letu niso izrekli nobenega disciplinskega ukrepa, ker so vse težave rešili s pogovorom. Lepo, mar ne? Iskati skupne rešitve, ohranjati odnos in spoštovanje, sodelovati pri iskanju poti iz zagate. Izkušnje so zelo pozitivne. Dobil sem vtis, da so nekatere šole prešle od skrbi, "ali delamo stvari prav", k vprašanju "ali delamo prave stvari", kot je to dilemo postavila Hannele Niemi.

Zdi se, da so nekatere šole vrednote, ki so jih zapisale v vzgojni načrt, vzele za svoje, kot ciljno točko za vzgojno delo, oblikovanje šolske klime, preverjanje kulture odnosov, izhodišče vseh pogovorov in kot svojo kulturo življenja (npr. spoštovanje, delavnost, ustvarjalnost ...). Kar so zapisali, je njihovo, o tem so prepričani in to bi radi tudi udeležali. Vrednote jim pomenijo vir navdiha, notranjo motivacijo in življenjski slog. Druge šole so vrednote napisale deklarativno, za dokument, in ostale so le na papirju. V preteklosti smo bili preveč navajeni, da so dokumenti urejeni, v njih vse lepo piše, življenje pa je povsem nekaj drugega. Razhajanje med formalnim in deklarativnim ter realnim nivojem je še vedno veliko.

Iz uvodnega predavanja je bilo jasno razbrati, da vzgojni načrt na ministrstvu ni zaželen. Bolje bi bilo, da ga ne bi bilo. Bilo je jasno nakazano, da naj bi ga nadomestil razvojni program šole. To sem pričakoval. Toda, k delu komisije in k delu, ki je bilo narejeno po šolah v teh dveh letih, bi bila takšna odločitev res ideološka, ne strokovna. Če bo ministrstvo poslušalo šole, bodo skeptiki težko obšli pozitivne učinke vzgojnega načrta. Namesto da bi razmišljali o odpravi vzgojnega načrta, naj se potrudijo, da bi dali podporo šolam, da se dobre izkušnje prenesejo še na več šol. Razvojni program je pomemben, toda drugačen dokument. To je najširši okvir šolskega dela, vzgojni načrt je le del njega, zato naj se ga ohrani, okrepi in delo nadaljuje z razvojnimi programom. Kam bo sedaj pihal veter?